

Jacqueline Mesmaeker, *Mer*, 1978, tentoonstellingszicht, © Dirk Pauwels

Een kwestie van schilderkunst

Jacqueline Mesmaeker in CC Strombeek

Telkens een oud werk van Jacqueline Mesmaeker opnieuw wordt getoond, blijkt dat we te maken hebben met een belangrijke kunstenaar. Decennialang werkte ze aan een oeuvre dat getuigt van een grote kracht en frisheid. Dat blijkt nog maar eens in het CC Strombeek waar haar installatie van 1978 *Enkel Zicht Naar West, Naar Zee*, 18 jaar na de eerste presentatie ervan in de Vleeshal van Middelburg, opnieuw wordt getoond.

Het werk dat bestaat uit een projectie van gedigitaliseerde 8mm- en 16mm-films, had lange tijd de titel *Les Oiseaux*. Intussen gaf de kunstenaar het de naam *Enkel Zicht Naar West, Naar Zee* die tegelijk als een conceptuele titel – hij beschrijft de omstandigheden van de opnames – en als een haiku, een momentopname, klinkt. De projectietechniek is aangepast aan de huidige tijd, maar het betreft nog altijd een meervoudige en monumentale projectie van een vlucht meeuwen op zijden schermen. Het werk lijkt ook aan te knopen bij experimenten met bewegende beelden van kunstenaars in de jaren 1920 (van de futuristen tot Moholy-Nagy, via Duchamp over Fernand Léger) met het doel om het filmische beeld te bevrijden van zijn perspectivische beperkingen. De zijden schermen zijn naast elkaar en overlappend opgesteld. Zo kunnen de beelden van laag tot laag migreren, de vogels van het ene beeld in het andere naar elkaar en weer uit elkaar glijden. Dit resulteert in een verveelvoudiging van beelden die zich met elkaar vermengen en uiteindelijk tot een totaal nieuwe manier van kijken leiden. Het oog van de toeschouwer verliest zijn geprivilegieerde plaats. Alle posities die hij inneemt zijn gelijkwaardig, lopen door elkaar en maken hem tot een vogel tussen de andere. In een tekst bij een eerste versie van het werk, schrijft Jacqueline Mesmaeker: 'Je wordt er opnieuw een beetje duizelig van, want je weet niet waar je moet gaan staan – noch waar de plaats van de schilder was: hij heeft zich waarschijnlijk de hele tijd bewogen. (...) Deze manier om vogels te ervaren is weergegeven vanuit herinnering: de interventie is dus slechts reconstructie. Doen de bewegingen van vogels de blik niet meer kronkelen dan de beweging van een penseel?' De relatie tot schilderkunst – en vooral tot contemporaine schilderkunst – is hier wel degelijk sterk aanwezig: het is een kwestie van een oppervlak dat naar het oneindige reikt. Ze bevestigt trouwens dat ze bij het maken van dit werk dacht aan het schilderij *Who's afraid of red, yellow and blue* van Barnett Newman in het Stedelijk Museum van Amsterdam, waar ze sterk van onder de indruk was. *Enkel Zicht Naar West, Naar Zee* is het eerste werk van Jacqueline Mesmaeker dat een bijzondere relatie heeft met de zee. Die komt ook terug in *Les Antipodes* (1979), dat de bewegende beelden van de zee en de hemel opsluit in een kleine barokke lijst, of in *L'Androgyne* (1986) dat refereert aan de eenzame

zeevaarder die alleen de zee en de lucht ziet. De zee is die – immens – uitgestrekte watervlakte, die je toch nog kunt vatten in een lijst. Een kwestie van schilderkunst dus, een kwestie van de relatie tussen het zichtbare en het onzichtbare; de kwestie van het 'kijken'. In het CC van Strombeek zijn naast de installatie ook verschillende andere werken te zien: een digitale print, een pentekening op boven elkaar liggende vellen kalkpapier, de dubbele voorstelling van het silhouet van een boot, de ene in donkere was op een ruit, de andere in houtskool op papier. Verder zijn er nog zeventien kleine werken op papier in kleur en verschillende technieken, telkens de voorstelling van een boot in de verte op zee. Meestal verdwijnt die boot bijna in een onmetelijke ruimte, die paradoxaal genoeg slechts een kleine ruimte is in het midden van een wit blad. De minuscule boot is slechts een vlek tussen het weidse oppervlak van het water en van de hemel.

Avant-Garde in België in de jaren 1970

Tot 4 maart brengt het CC van Strombeek ook de expo 1973-1974. *Belgische Avant-Garde in Brussel en Oxford*. Het is een documentaire tentoonstelling over de twee eerste institutionele tentoonstellingen van hedendaagse kunst in België op initiatief van Yves Gevaert en Michel Baudson. De eerste was toen adjunct-directeur van het Paleis voor Schone Kunsten van Brussel, de tweede secretaris-generaal van Jeunesse et Arts Plastiques. Ze nodigden zeven kunstenaars uit – Marcel Broodthaers, Jacques Charlier, Jef Geys, Bernd Lohaus, Guy Mees, Panamarenko en Maurice Roquet – om in het Paleis voor Schone Kunsten van Brussel elk een werk te maken op een muur die ze zelf mochten kiezen. Het jaar daarop organiseerde Gevaert in samenwerking met Nick Rota, de tentoonstelling opnieuw in The Museum of Modern Art, Oxford. De werken van Broodthaers en Jef Geys waren toen niet beschikbaar en dus voegde Philippe Van Snick zich bij de groep. Het CC Strombeek toont werken en archiefmateriaal in verband met de voorbereidingen en het verloop van deze tentoonstellingen. Dit is een belangrijke expo vanuit historisch standpunt, maar getuigt ook van het grote plezier dat de kunstenaars toen inspireerde.

Colette Dubois